

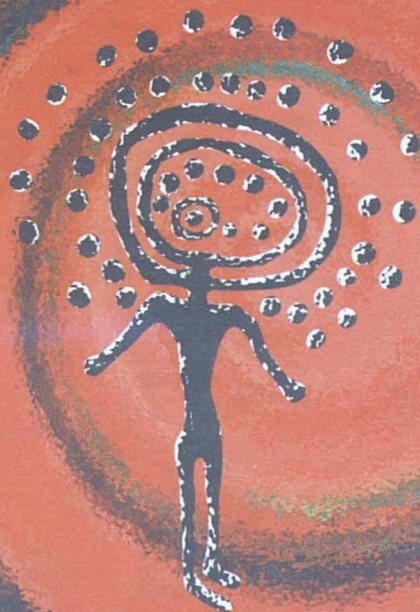
Л 2006

6006к

ҚАЗІРГІ
ҚАЗАҚ
ПОЭЗИЯСЫ

**Байбота
Серікбайұлы
Қошым-Ноғай**

*Тәңірі
таразысы*

Байбота Серікбайұлы Қошым-Ноғай

*Тәңірі
таразысы*

Бақ пенен сор кітабы

*оландар,
балладалар,
рубаилар,
сонеттер*

Ш
Алматы
"Жазушы"
2005

ББК 84 қаз 7-5

Қ 69

*Қазақстан Республикасы Мәдениет, ақпарат және спорт
министрлігінің бағдарламасы бойынша шығарылды*

Қошым-Ноғай Б.С.

Қ 69 Тәңірі таразысы: Бақ пенен сор кітабы. Өлеңдер,
балладалар, рубайлар, сонеттер.— Алматы: Жазушы,
2005.— 408 бет.

ISBN 9965-746-10-9

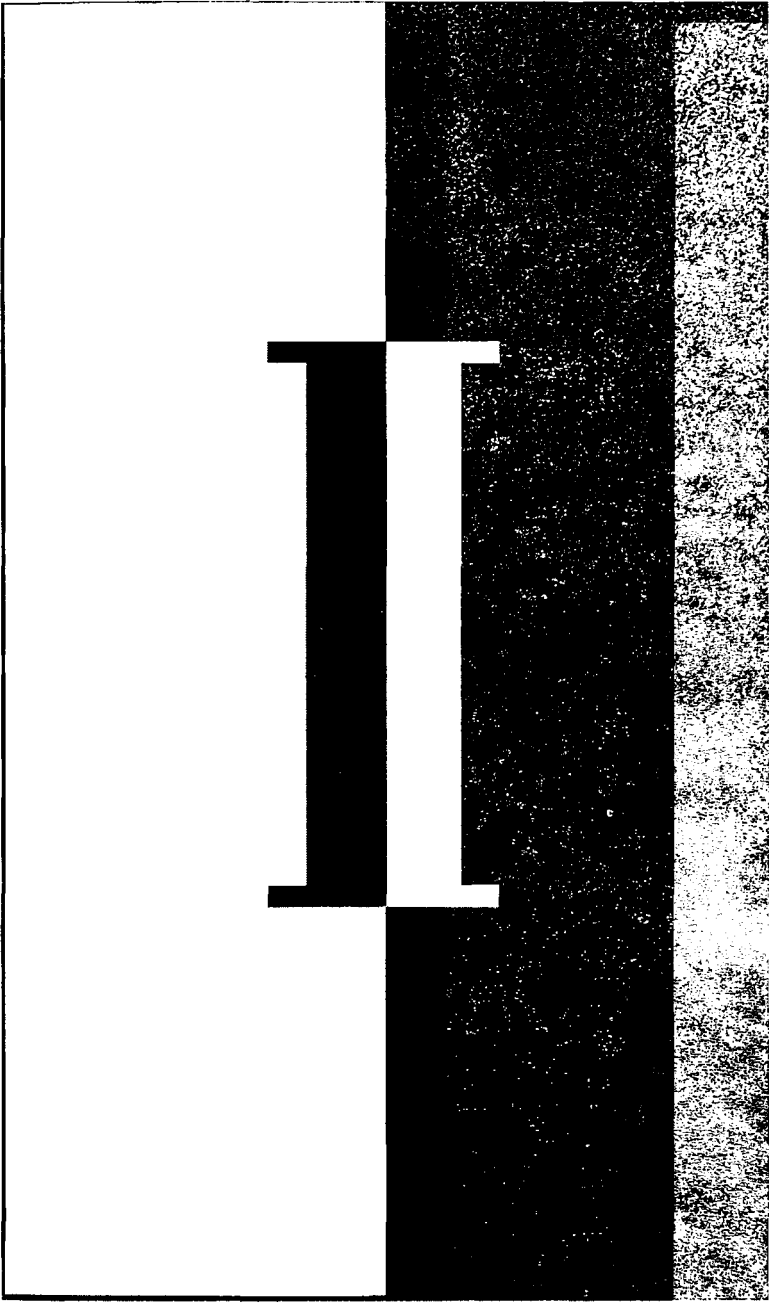
Талантты ақынның бұл жыр жинағына оның бұдан бұрын жарық көрген кітаптарындағы өлеңдерінің ең тәуірлері және бірқатар жаңа туындылары іріктеліп алынды. Жаратылыстың ұлы перзенті адам жанының нәзік пернесін басып, жүрек қылын шертетін лирикалық тебіреністер мен тереңге тартқан иірімдер оқырмандарының әр қилы көңіл күйімен үндесіп, кешегі күн мен бүгінгі сәттің біртұтастығын аңғартады, тұңғық ойға жетелеп, жарқын да мұңды сезімге бөлейді.

Қ 4702250202-017
402(05)-05

ББК 84 қаз 7-5

ISBN 9965-746-10-9

© Қошым-Ноғай Б.С., 2005
© “Жазушы” баспасы, 2005

21.512.112-1

ББК 84 қаз 7-5
Қ 69

Қазақстан Республикасы Мәдениет, ақпарат және спорт министрлігінің бағдарламасы бойынша шығарылды

Қошым-Ноғай
Сөздікбаяны
Байғола

Қошым-Ноғай Б.С.

Қ 69 Тәңірі таразысы: Бақ пенен сор кітабы. Өлеңдер, балладалар, рубаилар, сонеттер.— Алматы: Жазушы, 2005.— 408 бет.

ISBN 9965-746-10-9

Талантты ақынның бұл жыр жинағына оның бұдан бұрын жарық көрген кітаптарындағы өлеңдерінің ең тәуірлері және бірқатар жаңа туындылары іріктеліп алынды. Жаратылыстың ұлы перзенті адам жанының нәзік пернесін басып, жүрек қылын шертетін лирикалық тебіреністер мен тереңге тартқан иірімдер оқырмандарының әр қилы көңіл күйімен үндесіп, кешегі күн мен бүгінгі сәттің біртұтастығын аңғартады, тұңғыық ойға жетелеп, жарқын да мұңды сезімге бөлейді.

Қ 4702250202-017
402(05)-05

ББК 84 қаз 7-5

ISBN 9965-746-10-9
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ АКАДЕМИЯСЫ
ПХАНАСЫ
№ 00026138

© Қошым-Ноғай Б.С., 2005
© “Жазушы” баспасы, 2005

АРАҚ

Байырағы дала,
Байырағы мұ - ТҮРК
Байырағы бұл...

Қалай өзің

Қызыл-жасыл өңін
дәстүрлі нәсіпін
қараң да сарың
Алашынның аяғы
Төртінші қатары

Бұл өңдеріңді
қалай қарайсың
Алашынның аяғы
Төртінші қатары

Қалай өзің
Қалай өзің
Қалай өзің
Қалай өзің

Қалай өзің
Қалай өзің

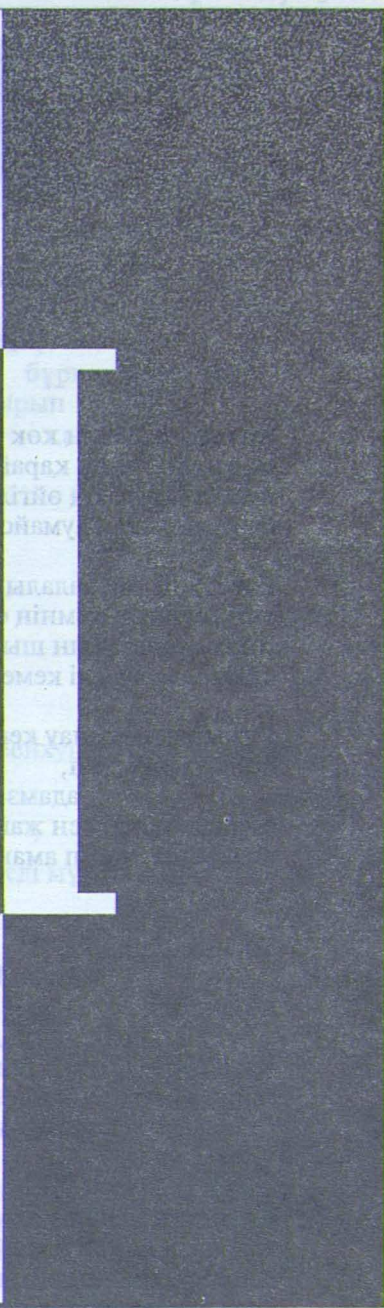
Байырағы дала,
Байырағы өңдеріңді

Қалай өзің
Қалай өзің

Қалай өзің
Қалай өзің
Қалай өзің

Қалай өзің
Қалай өзің
Қалай өзің

Қалай өзің
Қалай өзің

ҚАЗЫҒҰРТ

Қазығұрттың басында кеме қалған...

Халық өлеңі.

Қазығұрт, сенің көк теңіз егізің шығар,
жанарын алмай қарайды аспан да саған.
Айвазовскийдің әйгілі “Тоғызыншы вал”
картинасынан аумайсың тастан қашаған.

Елесі кеп түр балалық шақтың маған да,
өңгімесінен әкемнің сырттай қанғанмын:
тоғыз вал толқын шыңыңа лақтырмағанда,
қайырлар ма еді кемесі Нұх пайғамбардың?!

Ғұмырдың мынау керуен сарайына біз
қонақ боп келіп,
 адамзат көшін көргенбіз.
Айтады талай сен жайлы ағайын аңыз:
шыңыңда қалып аман-сау,
 төсінде өргенбіз.

Төсінде өргенбіз,
 қара Жер емшегін емген
қозыңбыз,
 бірақ қалмадық төсінде мүлде.
Қазығұрт – Ана, кішкентай бөлшегің ем мен,
есіндемін бе,
 айтшы, Ана,
 есіндемін бе?!.

Қазығұрт, сенің көк теңіз егізің шығар,
жанарын алмай қарайды аспан да саған.
Айвазовскийдің әйгілі “Тоғызыншы вал”
картинасынан аумайсың тастан қашаған!..

АРАКС АҢЫЗЫ

Баллада

Бірінші елес

Байырғы дала,
байырғы үн —
байырғы бәрі...
Аракс Шорға ұмтылып,
бұрқанып ақты.

Қыз-жігіт өнге толтырып
қайыл қылады

адырды,
сайды,
татырды,
қырқаны,
бақты...

Байырғы дала,
байырғы үн —
байырғы бәрі...
Сең жүрді, бөлкім, Сейхунда, сірә, тағы бір...
Байырғы дала,
байырғы үн —
байырғы бәрі...
Дауысы неткен ащы еді мұраталының?!

Байырғы дала,
байырғы үн —
байырғы бәрі...
Көзіңді салып,
оқырман қара бір КЕРІ:
Сейхунның суы жағаға жайылды дағы,
қауызын жарды көктемнің лала гүлдері.

Арғымақ мінген балаң мұрт бозбала дағы,
дулығасының шағалы шағылып Күнге,
кұралшы қызға құмар боп көз қадағаны
ғажап-ау,
ол да тұр, өне, қағынып мүлде!

Ғажамның ару қыздары-ай!
 Қырық қылықпен
 батырды байлап,
 өзіне ғашық етеді.
 Шара көз шабдар мінген де жүріпті тіптен
 соңынан еріп!
 Не деген қасірет еді!
 ...Түйесін тіздеп,
 биесін желіге байлап,
 ақсөңке жинап от жақты бүгін де бөрі.
 Алаулап жалын,
 мұнартып көрінеді аймақ,
 Ақ боз ұйге енді Томирис күлімдеп алып.

Томирис толғауы

Желіктің бе, Кир,
 жесір деп мені?!.
 Басылсын енді желігің!
 Баламды берсең,
 кешірмек те едім!
 Қолымда бүгін өлігің!
 Сарбаздарымды бадаға мас қып,
 түсірдің алдап тұтқынға.
 Ойлап ең маған,
 балама қастық,
 зауалың жетті,
 ұқтың ба?!
 “Спаргапизді қайтар!”— деп,
 сенен
 сұрадым жаушы жіберіп.
 Көп күттім!
 Күттім:
 “Айтар, — деп, — сәлем”.
 Отырдың сен де түнеріп.
 Күнөң да көп-ау Құдайға,
 білсең,
 ал бізге күнөң одан көп!
 Аракс суын лайладың сен,
 қалқыма көпір салам деп.

Ботана тасқын бойынды қарып,
жиіркенген-ді Аракс,
өлімді жүрдің ойын ғып әрі,
сенгенің байғұс кара күш!

Патшалық құрса,
әмірі кімнің
жүрмейді?!
Рас,
қатын ем.
Массагеттердің Тәңірі — Күннің
ант еткем бірақ атымен...

Жендім-ау,
жаным тыншып түр әрең,
Аяусыз жазан бар, залым!
Тірідей
қанға тұншықтырар ем,
ұшында кеттің саржаның!

Екінші елес

Байырғы дала,
байырғы үн —
байырғы бәрі...
Аралға Әму ұмтылып,
бұрқанып ақты.
Қыз-жігіт әнге толтырып
қайыл қылады

адырды,
сайды,
татырды,
қырқаны,
бақты...

Байырғы дала,
байырғы үн —
байырғы бәрі...
Сең жүрді, бөлкім, Сырда да, сірә, тағы бір...
Байырғы дала,
байырғы үн —
байырғы бәрі...
Дауысы неткен ащы еді мұраталының?!.

Байырғы дала,
байырғы үн —
байырғы бөрі...
Көзінді салып,

оқырман, қара бір БЕРІ:

Даламның даңқы ғаламға жайылды дағы,
жебедей зулап зымыран барады ілгері.

Күріштіктегі балаң мүрт бозбала қайда,
тұратын еді орағы шағылып Күнге!
Құралпы қызға құмар боп көз қадамай ма,
қол бұлғап,
ол да өтетін қағынып бірде!

Қазақтың ару қыздары-ай жұлдыз қадаған,
жұлдыздар да оған қарайды жақындап келіп!
Қаншама гүл-гүл қарыздар бір қызға далам,
қаншама өлең қарыздар ақын дөптері!

...Түйесін тіздеп,

биесін желіге байлап,

ақсөңке жинап от жақты бүгін де бөрі.

Алаулап жалын,

мұнартып көрінеді аймақ,

ақ боз үйге енді анашым күлімдеп алып...

ҒҰНДАР ЖЫРЫ

Цилян-шань, название гор в Гань-су; лежат в 100 ли от г.Гань-чжеу-фу на юго-западе. Сии горы изобилуют хвойным и разным лесом и травами. Хунны после потери их пели в песнях: "Отняли // у нас Цилян-шань, отняли средства к размножению скота".

Н.Я.Бичурин.

I

Сылаңдап сұлу тауларым,
миуа толы бауларым
артымда қалып барады.

Қысылған кезде қорғаным
бола алмай қалың орманым,
жүрегім менің жаралы.
Жер-Суға мұнша құнығар
атаңның қандай құны бар?

Асыр сап аунап-қунаған,
думаным қызып дулаған
ордамнан мені көшiрдiң,
балығы тайдай тулаған,
бақасы қойдай шулаған
көлімнің үнін өшірдің.
Жер-Суға мұнша құнығар
атаңның қандай құны бар?

Басылмай жатып құмарым,
тұғырдан тайды қыраным,
салушы ем баптап сонарға.
Татсам деп тірлік тәтгісін
жүргенде ұшты-ау бақ құсым,
басыма қайтып қонар ма?
Жер-Суға мұнша құнығар
атаңның қандай құны бар?

II

Бұл тағдыр опа бермеді маған,
қобызын тартты мұң-қайғы.
Тірліктің, сірә, кермегіне адам
тоймай ма,
өлмей тынбайды.

Айғырдай жүрген үйірін сүріп
күнімнің, міне, озғаны.
Келе жатқанда бүйірім шығып,
орынымнан табғаш қозғады.

Қомсынбай қонар қонысым қалды,
қол бұлғап құтым,
ардақтым.
Атамның жауы өрісімді алды,
қарыма тартпай,
зар қақтым.

Тәңірім жебеп жауызды кілең,
еншілеп шер мен шеменді,
арғымағымның ауыздығымен
алысып келем мен енді!..

III

Қайта айналып көретін күн бола ма, Сылаң-шың,
сенің дағы басыңа мұң қона ма, Сылаң-шың?
Бұғалықтап асауды, асыр салған ғұндарды
шыршаларың сағынып ырғала ма, Сылаң-шың?

Жасыл жайлау төсінде қой қаптаған Сылаң-шың,
баурайында қозы-лақ ойнақтаған Сылаң-шың,
қызықпен таң атырған қыз-қырқынның ішінде
қапа болар бұл күнді ойлатпаған Сылаң-шың!

Қызғалдақтар қырқанда қаулады ма, Сылаң-шың,
боз биенің шөлдедім саумалына, Сылаң-шың.
Жел айдаған бұлт сынды бақ шіркіннің шынымен
басымыздан біздердің ауғаны ма, Сылаң-шың?

Қолға қыран қондырып, түлкі қуған Сылаң-шың,
түлкі айласын асырып, күлкі бұған Сылаң-шың,
өзегімді өртеді оттай ыстық запыран,
ойлаппын ба өлем деп бір күні удан, Сылаң-шың?!

IV

Дұшпанмен шығып жекпе-жек,
мауқымды баспай өлтіріп,
ашиды удай кекті өзек,
бола алмадым ба бөлтірік?

Тәңірім, қайтіп жай табам,
жебемнің ұшын қайрадым,
желбірер ме екен қайтадан
Бөрілі менің байрағым?!.

V

Байлық болды сұм жалғанның тірегі,
күні құрысын сиыр сауған кедейдің.

Бөрі де лақ, шайлыққан соң жүрегі,
Тәңірқұтым, сені көрсем не деймін?

Алтын тақта айбары асқан Модэнің,
шаньюй барда мен де тарлан бөрі едім,
мойыныма енді салды табғаш көгенін,
Тәңірқұтым, сені көрсем не деймін?

Көк пен Жерден жаратылған айбындым,
Жер-Суымнан қапияда айырылдым,
Күн мен Айға қолды жайып қайғырдым,
Тәңірқұтым, сені көрсем не деймін?

Ер ұлдарым құлақ кесті құл болды,
ару қыздар жүзі төмен күң болды,
сайгүлігім жал-құйрықсыз тұл болды,
Тәңірқұтым, сені көрсем не деймін?

Бөрі ғұнның басқаннан соң аптығын,
тойлап жатыр Көктің ұлы шаттығын,
қамкөңілді жұбата алмай батты Күн,
Тәңірқұтым, сені көрсем не деймін?

VI

Мен күнәға батқам мүлде,
түйді Тәңір желкеден.
Шығып келе жатқан Күнге
тағзым еттім ертемен.

Туып келе жатқан Айға
тағзым еттім кешкілік.
Күнәм болса,
ақтамай ма,
ащы зарым естіліп?!.

VII

Қолдамай аруақ кейпінде таяған елес,
қиналған кезде келмеді түсім көмекке.
Қай дәуірде де ғұнды ешкім аяған емес,
ендеше ғұн да біреуді мүсіркемек пе?!

Тақымым терге малшынып тұлпарға мініп,
егеулі найза ап шығамын жорыққа, сірә.
Тұяғынан от шашады қырқамда күлік,
аждаһаның да ол қоймайды қорықпасына!..

Әзірге, қош!

Қош, Сылаң-шың артымда қалған,
Күн батар тұсты бетке алдым тыншыған өңмен!
Иттің күшігі аңсызда алқымнан алған
көкжалдың жүнін жыға алмас,
қыңсылағанмен!..

ЖОРЫҚТАН СОҢ

Сюзжу тиләйгянь, пугу тогоудан.

Ғұндардан қалған жалғыз сөйлем.

Түбіне жаудың,
жойды ма,
жетіп,
төгілді, шіркін, қанша қан!
Атының ері мойынына кетіп
келеді бір ғұн шаршаған...

Шаршаған ғұнға құйды Күн нұрын,
желпіп жел,
терін құрғатты.
Екі етпеп еді бұйрығын бұның
жауынгерлері қымбатты.

Жауынгерлері шетінен мығым
ер еді –
нағыз бөрі еді.
Жоғалды Жердің бетінен бүгін,
қабірін самал өбеді.

Қолбасы қорқау –
қанқұмар ер-ді,
өскер ме жорық тілеген?!
Таң қылмақ болды ол даңқына өлемді
қарынын қымыз шіреген.

Жападан-жалғыз келеді бір ғұн
адасқан ақсақ тоқтыдай.

Қашанда елдің көрері –
қырғын,
не істетпейсің, тоқтық-ай?!

Тағдыры тағы танытты тарлық,
көрді ғұн мұны Төңірден:
“Атаңа нәлет, даңққұмарлық,
алдадың, – демей, – сағыммен!”

Жығылды туы –
Бөрілі байрақ,
төгілді, шіркін, қанша қан!
Жолы болмаған жорығын ойлап
келеді бір ғұн шаршаған...

ДУҒА

Теңрі тег теңріде болмыш...

Күлтегін ескерткіші.

Жасаған, дұғамды қабыл ет,
бір ғана өзіңе сиындым!
Төңірі секілді Төңірі ек,
пенде ғып қинады қиын күн.

Артта қап Жерұйық – Өтүкен,
қашты бақ,
құтым мен ырысым.
Тоз-тоз боп көк түрік бетімен,
тарыдай шашылды күні үшін.

Жұмақтан қуғызған Адамды
арбады өзөзіл өбілет.
Күні оның мәңгілік қараңғы,
мың мәрте айтамын лағынет!

Өзөзіл азғынға лағынет,
жараттың оны өзің мүскін ғып.
Жасаған, дұғамды қабыл ет,
түрікке бер қайта күш,
бірлік!

Түрікке қайта ұстат тізгінді,
тірілсін өзіңнің қосының.

Рақымды,
әділ һәм ізгі үнді
мадаққа лайықты есімін!

* * *

Көзімді алмай жатырмын жұлдызды көктен,
жұлдызды әсем моншақ қып мұң тіздім еппен.
Інжуден мынау қос уыс көсіп алса ғой,
іздесең,

бірін таппассың күндіз түнектен!..

Бір жұлдыз жымың қағады...

Жұлдызы кімнің?..

Сарыны жетті құлаққа бір қызық үннің.
Бұл жұлдыз, сірә, Модәнің жұлдызы шығар
тербеткен сырлы әуезі мұнды жырымның.

Бір жұлдыз жымың қағады...

Жымындаған кім?..

Жұлдызы қайта туды ма Бумын қағанның?
Іңір кеп жұтқан шегіртке үніндей болып,
кеудемде менің құмықты шырылдаған мұң.

Білмеймін: .

Шолпан,

я Темірқазық екенін,

бір жұлдыз жымың қағады...

Тәжім етемін.

Түркістандағы мазарға түсірді нұрын,
жүр ме әлде жебеп Қожа Ахмет Әзіреті елін?..

Көзімді алмай жатырмын жұлдызды көктен,
жұлдызды әсем моншақ қып мұң тіздім еппен.
Інжуден мынау қос уыс көсіп алса ғой,
іздесең,

бірін таппассың күндіз түнектен!..

* * *

Арқа сүйерім... Тәңірім менің.

Хойто-Тамир ескерткіші.

Сүйдім мен Күннің жарығын керім,
нұр екен ғұмыр дегенім.

Арқа сүйерім... Тәңірім менің,
пенденді ұдайы жебедің.

Менімен егіз бәрібір де мұң,
көктің де кірбің бұлты бар.
Арқа сүйерім... Тәңірім менің,
қамықсам,
жүрек бұлқынар.

Тауысылып тағат,
сабырым;
демім
үздігіп сүйдім бір қызды.
Арқа сүйерім... Тәңірім менің,
телідің маған жұлдызды.

Кеш мені,
кейде налыдым,
қолым
жетпей сол асқақ арманға.
Арқа сүйерім... Тәңірім менің,
көндім мен өзің салғанға.

Көз алмай көкке сан үңілгенім
жадымда ғашық күндері.
Арқа сүйерім... Тәңірім менің,
әрдайым жебеп жүр мені!..

ТӘҢІРІ ДАУЫСЫ

(Жиделі-Байсындағы жұлбақ кратерден табылған алып метеоритке қашалған көне күл жазудан)

Үзе көк теңрі // Асра йағыз йір қылың-
дукта екін ара кісі оғлы қылынмыс // Кісі
оғлынта үзе ечүм-апам Бумын қаған, Істемі
қаған олурмыш // Олурыпан түрк будуның
ілін төрүсін тута бірміс // іті бірміс.

Күлтегін ескерткіші.

1. Менің атым

Білің: буны йаратығма көк Теңрі!

Менің атым домбыраның үнінде
тұратұғын қолыңда ылғи күмбірлеп.

Қу қарағай көне шумер тілінде
сыр ашады: “Діңгір! Діңгір! Діңгір!” – деп.

Ұлуғ Теңрі йарылқазун бітідім.

2. Мен жараттым

Білің: буны йаратығма көк Теңрі!

Әуелі Көк, сосын Жерді жараттым,
Жер үстіне адамзатты тараттым.
Тәнті қылып барлық адам баласын,
түркілердің ауызына қараттым.

Ұлуғ Теңрі йарылқазун бітідім.

3. Зергер

Білің: буны йаратығма көк Теңрі!

Емес, сірә, тозатұғын бұл кенеп,
қағаз да емес кететін тез өртеніп.
Түнгі аспанды жұлдыздармен сіркелеп,
безендірдім кірпігімнен зер төгіп.

Қияметке дейін тұрар мәңгілік,
мадақ лайық мұндай ұлы зергерге.
Қарайсындар көздерінді қандырып
менің салған өрнегіме сендер де.

Ұлуғ Теңрі йарылқазун бітідім.

4. Бірлік

Білің: буны йаратығма көк Теңрі!

Жер мен үшін түкке арзымас бір нүкте.
Ой-сананды ояу ұста, мүлгітпе.
Қасиетті Жер-Су – құтты мекенің,
ал түркінің мәңгілігі – бірлікте!

Ұлуғ Теңрі йарылқазун бітідім.

5. Жер – адамзат бесігі

Білің: буны йаратығма көк Теңрі!

Адамзаттың тауысылмайды несібі,
Жер – олардың тербетілген бесігі.
Ғарыштан да жай беремін мен оған,
жарылқамас Жаратқанның несі ұлы?!

Ұлуғ Теңрі йарылқазун бітідім.

6. Қанағат

Білің: буны йаратығма көк Теңрі!

Адамға мен көп қасиет сыйладым,
өзгелерден артық қылдым иманын.
Қасиеттің ең ұлысы – қанағат,
шүкір қылсаң, сарқылмайды жиғаның.

Ұлуғ Теңрі йарылқазун бітідім.

7. Ата-баба аруағы

Білің: буны йаратығма көк Теңрі!

Билігім бар шетсіз-шексіз уақытқа,
мен қаласам, қондырамын тақытқа.
Ата-баба аруағын ұмытқан
адамдарды белемеймін бақытқа.

Ұлуғ Теңрі йарылқазун бітідім.

8. У мен бал

Білің: буны йаратығма көк Теңрі!

Бір қолға у, бір қолға бал ұстатып,
тірілерді сынға салдым Жердегі.
Егер тәлім ала алмаса үш татып,
есіркеуге хақым жоқ ол пендені.

Ұлуғ Теңрі йарылқазун бітідім.

9. Менің сөзім

Білің: буны йаратығма көк Теңрі!

Менің сөзім ескірмейді ешқашан,
кеңесімді ұста әрдайым жадында.
Шамшырақтай, жалған жамау қоспасаң,
жөн сілтемек сен қиналған шағында.

Әр сөзімнің қырық қатпар мәні бар,
тәпсір жазып таратады ғұлама.
Қаза берсе, көп қазына табылар.
Бұрмалаған батпақ шексіз күнөға.

Ұлуғ Теңрі йарылқазун бігідім.

* * *

Түсімде жортқан ашқұрсақ бөрі көремін,
мүмкін бе, тегі, тартпауым тегіме менің?!
Өз патшасына сыр ашқан сөз патшасымен
жырауларындай даламның тебіренемін.

Сезінемін мен өзімнің бөрі екенімді,
ұлысам,
дұшпан жігерін жер етерімді.
(Абылай ханның түсіне жолбарыс еніп,
Тәңірім неге мұншама келеке қылды?!.)

Қозады арқам,
желбіреп Бөрілі байрақ,
шеруге шығып шегеді шерігім айбат.
Тәңірім ту ғып көтерген далама қарап,
түнімен көрген түсімді жорыдым әйбат.

Тасаттық беріп,
нұр тамбай алашқа көктен,
азынайды абыз ауылды аластап отпен.
...Ескендір түгіл,
бұл қырда есеңгіреген
Кутейба дағы екпіндеп Таласқа жеткен!..

Бір қисын тауып тауарих жазған өбжадтан,
жымиды далам ерініне жаз далап жаққан.

Қиялға батқан тас бәдіз...

Мен сияқты ол да
өзінің қайдан келгенін қазбалап жатқан.

Жыр жазған кезде жамалар шеріне шері
ақынға бәдіз не десін соры бес елі?!.

Мың жылдық мұз бар қабақта,
“бауырым-айлап” құшқанмен,
тас жүрегі де
ерімес еді.

Байлаған емес тілімнің Тәңірім бағын,
жаңылмас, сірә, сазынан әнім,
ырғағым.

Керегеден бір көз алмай,
алысқа қарап
ырылдап алдым ашулы...
Тағы ырымдадым!..

ҒАИР ХАННЫҢ ТҮТҚЫНҒА ТҮСЕРДЕГІ СОҒҒЫ СӨЗІ

Қараджа!*

Айтса, тындағанбысың?!
Көміл-ді опа таппасың!
Жамылып, өттең, түн қараңғысын,
жауға аштың қала қақпасын!

Күл болды-ау жанып һәуізді бағы,
айналды-ау ордам обаға!
Жан алмақ болған жауызды дағы
түсірсем деп ем тобаға!

Отырар —

жасыл мекенім,
білем,
жетпейді оған бар өлем!
Сезгенде сатқын екенінді мен,
басыңды өзім-ақ алар ем!

* Қараджа — Отырар қорғаушыларын опасыздықпен сатып кеткен қолбасылардың бірі.

Көзімнің сөнді-ау оты да мүлдем,
тарылды-ау қатты тынысым!
Өлмесем бірге Отырарыммен,
Фаир хан атым құрысын!!!

Қош!..

Қош!..

Қош!..

Құтым!..

Ырысым!..

ОТЫРАРДАҒЫ ОЙ

Қорғандар...

Үйлер...

Таныс өрнегі,
қараймыз біздер қайран қап көптен,
Шыңғыстың көкжал қанішерлері
қала еді бір кез ойрандап кеткен!..

Қорғапты Фаир жігермен елін,
келемін бәрін ұғып діліммен:
бергенше жауға ол жүген мен ерін,
ажалға басын тігіпті мүлдем.

Отанын дұшпан қан қақсатқанда,
тізіпті сардар батырын қаздай,
қылышпен басын жаңғақша атқанда,
кетіпті-ау ерлер тақымын жазбай!

Жөңкілген жаудан саспаған жасақ
қорғанын қайта қалады қышпен.
Шабылған бастан тостаған жасап,
Шыңғыс хан болса,
шарабын ішкен...

Астында құмның жарық оты бар,
қайғыға толы жыл,
ғасыр өткен,
ыңырсиды әлі алып Отырар,
қайысып белі бүл қасіреттен!..

КӨНЕ КӨЗЕ

Халиолла Байменовке

Түн.
Ымырт түскен.
Отырар қарауытады.
Экспедиция тынықты далада ас қамдап.
Археологтар қосының алауы
тағы
барады аспандап.

Достарым менің мүлгіген мына шөрінің
қыртысын талай ақтарған;
қыш қана сөйлеп береді,
сұраса мұның
тағдырын
уәлаяттардан.

Отырар жым-жырт.
Жатыр ол жонымен қарап
байыпты аспанға:
—Қаптаған нөпір,
қара нор көріп ем, қарақ,
тәніме түскен тұяқтан айықпас таңба!

Бүгінде сендер
шипалы қолдарыңменен
зер салып,
үңілесендер,
мүжіліп барам, адамдар, онда мүлде мен!—

дегендей үнсіз.
Қарадым сосын абайлап:
кенеттен шырқай жөнелді сазды орыс әні.
Ортағасырдың шәугімін мосыға байлап,
археологтар шай демдеп,
мәз болысады.

Сүйем мен сені, Отырар!
Мың арман күреп,
өзіңнен ұшқан балаңның біреуі мен ем.
Келгем жоқ саған Тарбан деп,
Тұрарбанд деп,
көгергем осы ел қартының тілеуіменен!